

SOC 706 – Metodologie sociálních věd

Úkol č. 8: Proveďte hodnocení jednoho výzkumného návrhu vašich kolegů ze studijní skupiny.

Autoři: Iva Hilbertová (učo 181743),
Zdeněk Paulenka (učo 181680),
Barbora Vaverková (učo 156303).

Metodologie sociálních věd SOC706

Téma: Žena válečnice

Pracovní tým:

Balíková Jitka	UČO: 74220	74220@mail.muni.cz
Tasová Jana	UČO: 181806	181806@mail.muni.cz
Heřmanová Petra	UČO: 181901	181901@mail.muni.cz

Úkol 7:

Vypracujte konečnou podobu svého výzkumného návrhu

Téma:**Žena válečnice**

„Ženy mají dvě zbraně - kosmetiku a slzy. Naštěstí pro muže mohou být jen zřídka s úspěchem použity obě současně¹“.

„Cítit, milovat, trpět, obětovat se, bude vždycky obsahem života ženy²“.

Donedávna bylo naprosto nemyslitelné, aby se žena seberealizovala v nějakém typicky „mužském“ povolání, natož aby vstoupila do armády. „Racionální“ důvody byly různé. Od jemných, nerozhodných povah až po nedostatečnou fyzickou zdatnost. Žena bývá často stereotypně považována za bytost pečující, útlocitnou a víceméně bojácnou. Přestože tento názor ve více či méně rozšířené formě stále přetrvává, byl v roce 2004 v České republice přijat zákon, který v případě ohrožení státu umožňuje povolat do války i ženy. Pokud ale existují rozdíly ve vnímání mužů a žen v souvislosti s jejich schopnostmi, ať už fyzickými tak psychickými, svědčí minimální reakce na tento zákon o malé informovanosti veřejnosti anebo silících emancipačních a feministických sympatiích?

Nás v této souvislosti tedy zajímá, jaký mají na tuto změnu názor jak muži tak ženy. Jsou vůbec ženy informovány o této své nové povinnosti? Souhlasí s ní? Jak se k této myšlence staví muži – stereotypně považováni za lovce a válečníky? Je tento zákon indikátorem rostoucí emancipace žen? Jak se liší pohled žen na ženu ve válce v souvislosti s mateřstvím? Předpokládáme, že reakce na tento zákon nebudou extrémně negativní, nicméně očekáváme, že naprostá většina žen (ať už se hlásí k feminismu či ne) bude tímto zákonem zaskočena a nebude s ním souhlasit. Co se týče mužů, můžeme očekávat značnou nedůvěru k tomuto kroku a skepsi.

---

¹ Napoleon Bonaparte. Zdroj: *Citáty.cz*. 2005. online text.<www.citaty.cz>

² Honoré de Balzac. Zdroj: *Citáty.cz*. 2005. online text.<www.citaty.cz>

Hlavní výzkumná otázka:

Liší se procentuálně postoj mužů a žen na účast žen ve válce, armádě a jiných „válečných“ oblastech? Formulace otázky není podle našeho názoru příliš vhodná. Na takto formulovanou otázku lze odpovědět pouze ano či ne, její formulace je tedy příliš úzká. Zároveň nám není příliš jasné, jak se může postoj lišit procentuálně – ve vztahu k čemu?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Existuje rozdíl mezi názorem mužů a žen na působení žen ve válce a v armádě?
- Existuje rozdíl mezi názorem mužů a žen na působení žen v bezpečnostních složkách?
- Existuje rozdíl mezi názorem mužů a žen na působení žen v bojových sportech?
- Kolik procent mužů ve srovnání s ženami zná zákon o branné povinnosti žen a souhlasí s ním?
- Kolik procent mužů ve srovnání s ženami považují ženu za rovnocennou muži v armádě a ve válce (bezpečnostních složkách, bojových sportech)?
- Pokud respondent nesouhlasí s rovnocenným postavením žen v daných oblastech, jaké uvádí důvody (fyzické, psychické apod.)?
- Ovlivňuje vzdělání/stav/děti/postavení v zaměstnání názorový postoj respondenta?

Zdůvodnění výběru tématu :

V roce 2004 byl schválen branný zákon, který v případě ohrožení státu dovoluje povolat do armády i ženy. Tato skutečnost je jednou z hlavních motivací vzniku tohoto výzkumu, jehož cílem je srovnání rozdílnosti pohledu na ženu ve válce, armádě, bezpečnostních složkách a bojových sportech u mužů a žen.

Dále jsme pro vymezení prvních výzkumných otázek a definici hlavní výzkumné linie v oblasti pojetí ženy válečnice použily kontrastní srovnání euroamerické s asijskou kulturou, tedy především tradiční čínskou společností. Zde zaujímá prestižní postavení válečníka muž a žena, pokud přebírá tuto roli, je obvykle nucena k „defeminizaci“, aby byla muži považována za rovnocenného bojovníka (*Maxine Hong Kingston „White Tigers“*).

Jako náš primární cíl jsme tedy určily porovnání názorů mužů a žen na rovnoprávnost žen v armádě (včetně dalších „válečných“ oblastí) a vyhodnocení jejich proměn v závislosti

na věku, dosaženém stupni vzdělání apod. Přestože ani změna branného zákona, ani rovnoprávnost žen v armádě a ve válce nejsou častými mediálními tématy, považujeme je za jeden z indikátorů vývoje rovnoprávnosti mužů a žen ve společnosti.

Účel výzkumu:

Účelem výzkumu je zmapování současné informovanosti a vývoje genderových stereotypů při srovnání názorů jak žen tak mužů. Zároveň bude výzkumná skupina věkově stratifikována, což nám umožní sledovat změny postojů vůči ženám v armádě nejen z genderového, ale i generačního hlediska. Hodnocení přítomnosti žen v armádách a ve válečných oblastech obecně považujeme za jeden z indikátorů vlivu a medializace feminizmu a feministických hnutí. Jedním z cílů našeho výzkumu je definice a analýza předsudků (vliv vzdělání apod.) a jejich možných příčin. Dále chceme srovnat nejen postoje mužů a žen, ale i jejich rozdílnost v rámci věkových skupin, stupně dosaženého vzdělání, stavu, počtu dětí a hierarchického postavení v práci. Primárně nás ale zajímá kolik žen (v procentech) ve srovnání s muži souhlasí s účastí žen v armádách a ve válkách a jestli ženy častěji než muži souhlasí s tím, že schopnosti obou pohlaví jsou srovnatelné (to vše s ohledem na věk).

Existuje několik možných aplikací zjištění výzkumu. Vzhledem k tomu, že téma výzkumu není příliš medializované, mohlo by přinést zajímavé poznatky a také posloužit jako indikátor vývoje genderových stereotypů a postojů v závislosti na věk a pohlaví. V podstatě by ale výzkum mohl přispět i k některým legislativním úpravám, pokud by jeho součástí byly i překážky, které podle veřejnosti ženám brání v prosazení nebo volbě zaměstnání v armádě (nejen institucionální, ale také osobní).

Výzkumná jednotka:

Cílem výzkumu je srovnání názorů veřejnosti podle řady kritérií, proto bude výzkumná skupina rozdělena nejen na muže a ženy, ale dalším faktorem bude i věk, vzdělání apod. Geograficky se omezíme na Českou republiku a výzkum bude především probíhat v Brně. Skupina bude zvolena náhodně, obě pohlaví, jakožto i všechny věkové kategorie budou zastoupeny rovnoměrně. Jako specifickou jednotku se pokusíme zahrnout i některé ženy, které v současnosti pracují v armádě, bezpečnostních složkách, zabývají se bojovými sporty (především čínská, japonská, indická a latinsko-americká bojová umění) anebo například studují na vojenských školách. Není stanoven počet respondentů, neuvádí, jakým

způsobem zajistí rovnoměrné zastoupení všech skupin. Pokud jako specifickou skupinu zahrneme ženy pracující v armádě, bezpečnostních složkách apod., tak vzhledem k cíli zajistit rovnoměrné zastoupení všech skupin považujeme za nutné zahrnout do stejné skupiny i muže pracující tamtéž.

Výhody a nevýhody:

Nevýhodou se může jednoznačně stát zkoumaná skupina, protože pouze relativně malý vzorek obyvatel bude reprezentovat jak geograficky velké území tak mnohonásobně větší počet obyvatel. Dalším faktorem mohou být věkové skupiny, jejichž objektivní rozdělení je obtížné. Například při příliš velkém rozpětí se budou hůře definovat názorové proměny. V tomto případě je nutné skupiny rozdělit buď generačně anebo reflektovat i historické a politické vlivy.

Vymezení výzkumné metody:

Nejprve je nutné jasně stanovit hypotézy, které se budeme snažit pomocí výzkumu buď ověřit anebo vyvrátit. Typologicky je pro náš výzkum nejvhodnější kvantitativní metoda, protože umožňuje získání poměrně spolehlivých podkladů pro další matematicko-statistické zpracování dat. Přestože by byl longitudinální výzkum přínosnější pro zkoumání vývoje fenoménu v delším časovém horizontu, zvolily jsme průřezovou, tzv. cross-sectional, studii, která nám poskytne informace o aktuálním stavu. (Pokud bude výzkum úspěšný a výzkumná jednotka dostatečně rozsáhlá, lze výzkum po určitém časovém úseku znovu uskutečnit a tím získat náhled na dlouhodobější vývoj fenoménu.)

Prostředkem pro získání dat bude standardizovaný dotazník, doplněný o jednu či více otázek s bodovací škálou, díky níž získáme podrobnější přehled o postoji respondentů k základní otázce výzkumu, tj. souhlasíte s účastí žen v armádě? V úvodu výzkumu formulují základní otázku takto: „Liší se procentuálně postoj mužů a žen na účast žen ve válce, armádě a jiných „válečných“ oblastech?“ Která je tedy ta „základní“ otázka?

Otázku lze pro další srovnání doplnit o subotázky týkající se účasti žen ve válkách nebo například ozbrojených a bezpečnostních složkách a již zmíněných bojových sportech. Dotazník musí být formulován jasně a srozumitelně a jeho zodpovězení nesmí trvat příliš dlouho. Na začátku bude nezbytné respondenta ujistit jak o jeho stručnosti, tak i o jeho

anonymitě. Vzhledem k tomu, že pomocí dotazníku respondenty rozdělíme také s ohledem na jejich pohlaví a věk (popřípadě vzdělání, stav, počet dětí a postavení v zaměstnání), bude potřeba zkoumat velký vzorek obyvatel, abychom získaly spolehlivá data.

Každá skupina, definovaná jedním z kritérií, musí být zastoupena shodným počtem respondentů obou pohlaví. Z tohoto důvodu by bylo nejvhodnější získat data pomocí osobního dotazování, protože tím by bylo zaručeno dostatečné zastoupení všech zkoumaných jednotek a zároveň i návratnost dotazníků. Nevýhodou je možné zkreslení dat při dotazování, vzhledem k tomu, že například dotazník zaslaný poštou (i elektronickou) zaručuje větší upřímnost respondentů. Na druhou stranu osobním kontaktem můžeme zamezit chybné interpretaci otázek a do jisté míry i záměrnému zkreslení základních osobních údajů respondenta. Dalšími nevýhodami je možný špatný výběr vzorku respondentů anebo jejich neochota odpovídat. Při dotazování na ulici se také dá předpokládat přítomnost řady rušivých vlivů (hluk, přítomnost dalších osob apod.).

Příklad otázek v dotazníku:

- Víte, že je možné povolát v případě ohrožení státu do armády i ženy?
- Souhlasíte s tímto zákonem, který tuto skutečnost upravuje?
- Souhlasíte s názorem, že muž a žena by měli mít rovnoprávné postavení ve společnosti?
- Jste žena nebo muž?
- Kolik je Vám let?
- Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- Jste svobodný/á, ženatý/vdaná, rozvedený/á?

Bibliografie:

1. Plchová, Zina.,: *Gender stereotypy u armády a policie*. Brno (rukopis), 2004.
2. Možný, Ivo.,: *Ženy a muži v datech*. Praha: ČSÚ, 2005.
3. Vianello, Mino; Moore, Gwen; Stefano, Giovanna.,: *Women and men in political and business: a comparative study in the industrialized world*. London: SAGE, Thousand Oaks, California, 2004.
4. *Ženy v ozbrojených silách*. Praha: Magnet-Press, 1993.
5. *Veřejné mínění a obrana*. Praha: Magnet-Press, 1993.
6. *Dějiny Vojenské Akademie v Brně 1951-2001*. Praha: AVIS, 2001.
7. *Army of the Czech Republic 2000*. Praha: AVIS, 1999.

8. *Czech Armed forces today*. Praha: AVIS, 2000.
9. *Armáda a lidský faktor*. Praha: Magnet-Press, 1993.
10. Morfia, Janowitz,: *The Professional soldier: a social and politoval portrait*. Illinois: Free Pres sof Glencoe, c1960.
11. Otava, Ladislav,: *Postoje studentů maturitních ročníků k Armádě České republiky a vojenským profesionálům*. Brno (rukopis), 2001.
12. Forster, Anthony; Edmunds, Timothy; Cottey, Andrew,: *Soldiers and societies in postcommunist Europe: legitimacy and change*. Basongstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003.
13. *Armáda, branné zákony, civilní služba podle stavu k 1.6.2003*. Ostrava: SAGIT, 2003.
14. Renzetti M. Blaire,: *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2005.
15. Surynek, Alois,: *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001
16. Kerlinger, Fred Nichols,: *Základy výzkumu chování*. Praha:Academia. 1972
17. May, Tim,: *Social Research: Issues, Methods and Process*. Buckingham: Open University Press, 2001.
18. LeShan, Lawrence,: *Psychologie války*. Praha: BBart, 2004.
19. Poslanecká, Gabriela,: *Motivace ke studiu vojenské vysoké školy*. Brno: [s.n.], 1998.
20. Otava, Ladislav,: *Postoje studentů maturitních ročníků k Armádě České republiky a vojenským profesionálům*. Brno (rukopis), 2001.
21. Friedan, Betty,: *Femine Mystique*. Praha: Prahám, 2002.
22. Badinterová, Elizabeth,: *Tudy cesta nevede*. Praha: Karolinum, 2004.
23. Kuchařová, Věra; Zamykalová, Lenka,: *Rovnost příležitostí žen a mužů na trhu práce*. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2000.
24. Hendrychová, Soňa,: *Právní postavení žen v České republice*.Praha: Nadace Gender Studies, 1998.
25. Giddens, Antony,: *Sociologie*. Praha: Argo, 2003.
26. Jandourek, Jan,: *Sociologický slovník*: Portál, 2001.
27. Ministerstvo obrany ČR, Armáda ČR. <www.army.cz> Retrieved 13.11.2005.

Klíčové koncepty výzkumu³:
--

---

³ Jandourek, Jan,: *Sociologický slovník*: Portál, 2001.

Gender - Pojem označující nikoli biologické, ale soc. aspekty pohlaví. Český překlad rod se neujal, protože bývá chápán v jiných významech

Pohlaví člověka je naproti tomu dáno biologicky, ale pokud jde o sociální chování, lidé se nerodí jako muži a ženy, ale musí se naučit jako muži a ženy jednat.

Genderové stereotypy – Jaké sociální role jsou očekávány od mužů a žen? Jsou jasně stratifikované a oddělené? Oslabila by žena v armádě pocit maskulinity muže a naopak byla by považována za méně femininní?

Femininita – charakteristické chování očekávané od nositelky ženského biologického pohlaví

Maskulinita - charakteristické chování očekávané od nositele mužského biolog. pohlaví

Sociální distance – stupeň sociální blízkosti nebo vzdálenosti osob v sociálním prostoru

Emancipace žen - osvobození se ze stavu závislosti na mužích

Teoretická hypotéza:

Pohlaví a věk (také dosažené vzdělání, stav a postavení v zaměstnání) ovlivňují postoje mužů a žen vůči ženám ve „válečných“ oblastech, které jsou tradičně považovány za mužské.

Operacionalizace (Indikátory):

Výzkum rozdělíme na dvě základní části. První bude především zjišťovat informovanost obyvatel o novém znění braného zákona a další, související, bude zkoumat závislost věku, pohlaví a dalších faktorů na postoj vůči působení žen v armádě, válce, bezpečnostních složkách a bojových sportech.

Mezi indikátory patří:

- nejvyšší dosažené vzdělání (základní, střední, odborné a vysokoškolské vzdělání)
Toto rozdělení považujeme za poněkud matoucí, jaký je rozdíl mezi středním a odborným vzděláním?

- pohlaví (lze zohlednit i skutečnost, že se ve zkoumaném vzorku mohou objevit transsexuálové a intersexuálové, v tomto případě by byla vhodnější *genderová identita* respondenta)
- uplatnění v genderově rozdělených zaměstnáních
- příslušnost k věkové skupině (generaci)
- hierarchické postavení v zaměstnání (nadřizené, podřizené postavení) Definovali bychom spíše jako zastávanou pracovní pozici (dělnická, úřednická, top management atp.)
- stav (svobodný/á, ženatý/vdaná, rozvedený/á, vdovec/vdova)

Pracovní hypotézy:

- Muži i ženy jsou ve srovnatelné míře informováni o existenci novelizovaného braného zákona.
- Procentuálně více žen než mužů souhlasí s účastí žen v armádě a ve válce.
- Více starších než mladších žen nesouhlasí s účastí žen v armádě a ve válce.
- Více starších než mladších mužů nesouhlasí s účastí žen v armádě a ve válce.
- Více starších než mladších žen nesouhlasí s rovnocennými předpoklady žen a mužů pro působení v armádě anebo ve válce.
- Více starších než mladších mužů nesouhlasí s rovnocennými předpoklady žen a mužů pro působení v armádě anebo ve válce.
- Procentuálně více mužů než žen nesouhlasí s rovnocennými předpoklady žen a mužů pro působení v armádě anebo ve válce.
- Čím vyšší je vzdělání respondenta, tím více inklinuje k pozitivnímu postoji vůči ženám ve „válečných oblastech“
- Čím vyšší je postavení respondenta v zaměstnání, tím více inklinuje k pozitivnímu postoji vůči ženám ve „válečných oblastech“
- Procentuálně více mužů než žen nesouhlasí s přítomností žen ani v jedné ze zmíněných „válečných oblastí“
- Procentuálně více mužů než žen spíše souhlasí s účastí žen v bojových sportech než ozbrojených složkách.
- Ženy na rozdíl od mužů spíše nerozlišují ve svém postoji k účastí žen v jednotlivých oblastech.

- Procentuálně více mužů než žen definuje jako hlavní důvod nerovnosti žen a mužů psychické vlastnosti žen.

Časový rozvrh a rozpočet

Časový rozvrh se do značné míry odvíjí od počtu členů výzkumného týmu. Teoreticky by mohl plán vypadat asi takto:

Vytvoření dotazníku	3 dny
Distribuce dotazníku/ Dotazování respondentů	10 dnů
Zpracování dotazníku	7 dní
Vyhodnocení výsledků	7 dní

Celkově lze výzkum odhadnout na částku do 2 000 Kč, v níž je především zahrnuta cena za kopie dotazníku.

Celkově hodnotíme projekt jako zajímavý a relativně dobře zpracovaný. Mezi negativa bychom zařadili určitou nejasnost, co všechno vlastně chtějí autoři výzkumu zkoumat, jaké mají priority výzkumu a dle našeho názoru nepřilíš povedenou grafickou stránku výzkumného projektu. Naopak mezi pozitiva řadíme dobře zpracovaný a obsažný přehled odborné literatury včetně anglicky psaných knih.